

Att kommunicera landskapsarkitektur

- om problematiken med bilden som kommunikationsmedel

Clara Eckersten, Alnarp 2012
Självständigtarbete vid LTJ - fakulteten, SLU, 15 hp
Fakulteten för Landskapsplanering, trädgårds och jordbruksvetenskap
Landskapsarkitekturprogrammet, SLU Alnarp

Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds och jordbruksvetenskap, SLU

Titel (svensk): *Att kommunicera landskapsarkitektur - om problematiken med bilden som kommunikationsmedel*

Title (english): *Communicating landscape architecture*

Ämne: Landskapsarkitektur

Författare: Clara Eckersten

Datum: Alnarp, augusti 2012

Kurs: Skriva om landskap. EX0379. 15 hp

Nivå: Kandidatexamen (Grund C)

Program: Landskapsarkitekturprogrammet

Handledare: Gunilla Lindholm, Område: Landskapsarkitektur, SLU Alnarp

Examinator: Eva Kristensen, Område: Landskapsarkitektur, SLU Alnarp

Illustrationer: Clara Eckersten

Nyckelord: landskapsarkitektur, bild, kommunikation, representationer, landskap, landskapsrepresentationer, bildanvändande, presentation.

Sammandrag

Landskapsarkitekturen kommuniceras idag i de flesta fall med hjälp av bilder. Bilden är ett oexakt kommunikationsmedel då den tolkas utifrån personliga erfarenheter. Detta innebär att kommunikationen av landskapsarkitektur är uppbyggd av personliga tolkningar.

Uppsatsens syfte är att uppnå en djupare förståelse för hur landskapsarkitekturen påverkas av att använda bilden som medel för kommunikation. Detta uppnås genom att i en litteraturstudie undersöks de konsekvenser som följer då landskapsarkitektur kommuniceras med hjälp av bilder.

Litteraturstudien har visat att landskapsarkitekten är verksam i en värld som är uppbyggd av representationer. Ända från det att vi får ett uppdrag till att det är färdigställt så kommunicerar, diskuterar och arbetar vi oss fram med hjälp av representationer. Representationer är att betrakta som tolkningar och utelämnar därmed alltid information, men de hjälper oss också att förstå komplexa sammanhang.

Landskapsarkitekturen rymmer subjektiva och objektiva värden, de subjektiva värdena är de vi har svårt att sätta ord på medan de objektiva för oss är lättare att kommunicera. Bilden är bra på att förmedla de objektiva värdena men mindre bra på att förmedla subjektiva värden. Att använda bilden som kommunikationsmedel i den utsträckning vi gör idag begränsar landskapsarkitekturen då vi riskerar att i vårt arbete enbart fokusera på de värden som bilden förmår visa.

Nyckelord: landskapsarkitektur, bild, kommunikation, representationer, landskap, landskapsrepresentationer, bildanvändande, presentation.

Abstract

Today, landscape architects communicate their ideas mostly with images. To communicate with images is imprecise because the interpretation is based on personal experience. This means that the communication of landscape architecture, by the architect, is built upon personal interpretations.

The purpose of this thesis is to obtain a deeper understanding of how landscape architecture is influenced by the use of images as a medium for communication. This is achieved through a review of literature to examine problems and consequences that follow when landscape architecture is communicated using images.

The study has shown that landscape architects are operating in a world that is defined by representations. During the process of completing a received assignment we use representations to communicate and discuss the task. Representations can work as a tool that helps understand complex situations, but they always omit information, even though they are considered to be interpretations.

Landscape architecture contains both subjective and objective values. The subjective values are those we find hard to communicate while the objective values are easier for us to communicate. The image can communicate objective values effectively but the subjective values can be more difficult. To use the image in the extent that we do today limits the possibilities for landscape architecture to progress because we tend to focus on the values that the image is able to show.

Keywords: landscape architecture, image, communication, representation, landscape, presentation.

Innehållsförteckning

Framsida 1

Titelsida 2

Sammandrag 3

Abstract 4

Innehållsförteckning 5

Del 1. Inledning 6

Bakgrund 6

Syfte 6

Mål 7

Material och metod 7

Disposition 8

Definitioner 8

Del 2. Begreppet landskap; olika definitioner 10

Ett diffust begrepp 10

Ordets historiska definition 10

Det objektiva och det subjektiva landskapet 10

Del 3. Landskap som representation 12

Problematiken med att hänvisa till ett landskap 12

Representationer har format landskapet 12

Problematiskt med landskapsrepresentationer 13

Del 4. Representationer inom landskapsarkitektur 15

Representationer styr förslagsarbetet 15

Olika faktorer styr representationen 15

Landskapsarkitektur skapas utifrån ett register 16

Representationens begränsningar 16

Del 5. Avslutande reflektioner 18

Relationen till den fysiska verkligheten 18

Bildanvändandet inom landskapsarkitekturen 18

Vårt sätt att kommunicera 19

Referenser 20

Del 1. Inledning

Bakgrund

Jag har under utbildningen alltmer börjat fundera kring hur landskapsarkitektur kommuniceras, det vill säga hur vi väljer att med hjälp av framförallt bilder kommunicera idéer och förslag. Att behärska en visuell teknik som gör att jag som landskapsarkitekt kan kommunicera mina idéer på ett begripligt sätt känns väldigt centralt för yrkesutövandet, men är svårt. Jag upplever mer och mer att det ligger en problematik i vårt sätt att med hjälp av bilder kommunicera landskapsarkitektur.

Jag har observerat att jag i en visuell presentation av ett projekt till viss mån förmår dölja brister och svagheter till förmån för sådant jag är mer nöjd med. Samtidigt händer det ofta att betraktaren tolkar bilden på ett annat sätt än vad jag har förväntat mig. En bra bild kan stimulera en intressant diskussion kring ett projekt medan en mindre bra bild kan leda till diskussioner om andra saker än förslaget egentliga kärna. Att bilder på detta sätt inbjuder till subjektiva tolkningar vill jag undersöka vidare.

Problematiken avser dessutom hur jag själv ständigt både producerar bilder och tolkar de bilder som andra producerat. Under en gestaltningsprocess möts och blandas dessa två aspekter vilket kan göra det extra problematiskt, det vill säga bilder som underlagskartor, analyser och inspirationsbilder inbegriper samma problematik som de bilder jag själv producerar.

Vid användandet av bilder vid kommunikation av landskapsarkitektur görs alltså många olika tolkningar. Dessa tolkningar sker i flera olika led; dels när jag betraktar någon annans bild, dels när jag producerar en bild utifrån mina tankar, dels när andra betraktar en bild jag producerat samt när någon annan producerar en bild utifrån sina tankar. Av speciellt intresse är att undersöka samspelet mellan dessa tolkningar. Hur påverkar de varandra? Jag ingår alltså i en kedja av tolkningar där mina egna tolkningar bygger på andras tolkningar som i sin tur bygger på andras tolkningar. På vilket sätt påverkar detta yrkesutövandet?

Syfte

Syftet med uppsatsen är att uppnå en djupare förståelse för hur landskapsarkitekturen påverkas av att använda bilden som medel för kommunikation.

Mål

Målet är att genom att undersöka begreppen landskap och representationer uppnå en djupare förståelse för den problematik som bildens tillämpning inom landskapsarkitekturen rymmer.

Material och metod

Då uppsatsskrivandet har varit tidsbegränsat så har jag valt att begränsa uppsatsen till en litteraturstudie. Ifall mer tid funnits att tillgå så hade en komplettering av uppsatsen i form av intervjuer med praktiserande landskapsarkitekter varit intressant. Detta för att uppnå en djupare förståelse för om bildens problematik så som den beskrivs i uppsatsen är något som tas i beaktande av praktiserande landskapsarkitekter, och om det är fallet vilka aspekter av problematiken som uppmärksammas. Jag begränsar uppsatsen till att studera problematiken kopplad till de erfarenheter och den uppfattning jag själv har om yrket efter att ha studerat tre år på landskapsarkitekturutbildningen. Därför förutsätts också läsaren ha en motsvarande kunskapsgrund.

Jag hade i mina litteratursökningar svårt att hitta information om hur bilden påverkar landskapsarkitekturen. Elisabeth Tostrups studier var de enda studier jag hittade som behandlat bildens problematik men då inom byggnadsarkitektur, hennes problemställningar och resonemang kring bildens påverkan på byggnadsarkitekturen upplevde jag överensstämma väl med de problemställningar jag uppfattat inom landskapsarkitekturen. Därför har jag valt att undersöka om Tostrups tankar kan betraktas som gällande även för landskapsarkitekturen. Detta har jag gjort genom att studera begreppen landskap och representation. Genom att studera olika definitioner av begreppet landskap får jag en inblick i vad de bilder som produceras i landskapsarkitekturen förväntas återge. Genom att studera begreppet representation får jag en inblick i problematiken som uppstår då dessa bilder används till att kommunicera med; då de bilder vi använder inom landskapsarkitekturen är representationer av landskap. Jag har sedan i uppsatsen försökt förstå hur de två begreppen hänger samman samt funnit att de innebär en liknande problemställning som Tostrups och därför kan hennes studier tyckas gällande även för landskapsarkitekturen.

Del två och tre som behandlar landskap samt representationer är att betrakta som en övergripande sammanfattning av ett komplext ämne och är en nödvändig grund för mig för att förstå problematiken kring bildanvändandet inom landskapsarkitekturen. För en fördjupning av problematiken inom dessa områden hänvisas till uppsatsens referenslista för vidare studier.

Disposition

Uppsatsen delas in i fem delar.

Del 1 Inledning

I del ett förklaras bakgrunden till uppsatsen, uppsatsens syfte och mål, eventuella avgränsningar samt definitioner av grundläggande begrepp.

Del 2 Ordet landskap; olika definitioner

I del två undersöks begreppet landskap, dess användningar och definitioner, dels idag dels historiskt sett.

Del 3 Landskap som representation

I del tre undersöks begreppet representation kopplat till landskap, dess historiska betydelse och dagens betydelse för landskapet, samt eventuella konsekvenser.

Del 4 Representationer inom landskapsarkitekturen

I del fyra undersöks hur representationer används inom samt påverkar arbetet med landskapsarkitektur och eventuella konsekvenser redogörs. Hur påverkas arbetsprocessen av representationer, hur använder vi oss av bilder idag och hur påverkar bilder vår möjlighet att kommunicera landskapsarkitektur?

Del 5 Avslutande reflektioner

I del fem diskuteras uppsatsens resultatdel.

Definitioner

För att underlätta läsningen av uppsatsen har det varit nödvändigt att definiera en del av de begrepp jag använder. Dessa definitioner följer nedan och definierar hur jag i uppsatsen tolkat begreppen.

Association – En observation väcker en känsla, exempelvis kan denna känsla vara kopplad till tidigare erfarenheter från liknande upplevelser. Denna känsla är en association och sker både medvetet och omedvetet.

Erfarenhet – Associationer och tolkningar jag gör då jag betraktar ett landskap. Dessa bygger på observationer från tidigare upplevelser, händelser eller situationer.

Känsla – Intryck vi får av våra sinnen, exempelvis så kan erfarenheter från tidigare situationer automatiskt framkalla känslor från sinnena.

Fysisk verklighet – Den fysiska värld som vi rör oss i dagligen. I en verklighet är det möjligt för oss att observera. Inom landskapsarkitekturen betyder detta exempelvis att vår gestaltning har byggts och antagit en fysisk form. Det blir då möjligt för oss att observera hur vårt förslag fungerar i fysisk form, hur det används, hur det samverkar med omgivningarna etcetra.

Fiktiv verklighet – En modell av en möjlig värld som är uppbyggd av våra tankar men som ännu inte går att observera; en fiktiv verklighet har inte antagit en fysisk form. För en landskapsarkitekt innebär detta exempelvis den gestaltning du bygger upp och föreställer dig i tanken, eller det gestaltungsförslag du presenterar visuellt.

Objektivt – Då vi betraktar landskap på ett sätt som är oberoende av subjektet, det vill säga sker utan att blanda in våra personliga känslor och erfarenheter. Det objektiva tar hänsyn enbart till fakta.

Subjektivt – Då vi betraktar landskap på ett sätt som grundar sig i våra personliga känslor och erfarenheter. Det subjektiva tar hänsyn till egna värderingar.

Tolkning – En tolkning uppstår då vår hjärna förenklar någonting komplext för att göra det begripligt för oss. En tolkning är ofta baserad på hur vår hjärna tolkat tidigare liknande situationer; det vill säga vilka känslor hjärnan aktiverar bygger på tidigare erfarenheter. Tolkningar är personliga. Att tolka vår omgivning är nödvändigt för människan; omgivningen skulle annars uppfattas som obegriplig. Våra tolkningar sker oftast omedvetet.

Värdering – När du exempelvis betraktar en bild värderar din hjärna den information som tas emot, det vill säga den prioriterar viss information och bortprioriterar annan information. Detta sker både medvetet och omedvetet.

Del 2. Begreppet landskap; olika definitioner

Ett diffust begrepp

Ordet landskap är ett ord som är svårt att definiera. Ordets innebörder kan vara vitt skilda från varandra beroende på vem som använder sig av det. Detta beror på att vi har skapat våra personliga tolkningar av landskap utifrån alla de tidigare situationer då vi har varit i kontakt med ordet. Erfarenheter från dessa situationer läggs ständigt till varandra och tolkas in i ordet nästa gång vi använder det. Dessa tolkningar är individuella eftersom de baseras på personliga erfarenheter.

Ordet landskap har på senare tid börjat förekomma flitigare i vårt vardagstal då vi blivit allt mer intresserade av det vi omger oss av. De personliga tolkningarna av ordet som görs i dessa vardagssammanhang följer sedan med då ordet används i ett yrkessammanhang, ju mer frekvent ordet används desto svårare blir det för oss att skilja ordets betydelse i de olika sammanhangen från varandra (Cresswell, T. 2003; Meinig, D. W. 1979). Olika professioner ser i sin tur på ett landskap på olika sätt. Exempelvis så är det möjligt att en biolog i ett landskap främst ser spridningskorridorer, olika ekosystem och arter. Ett landskap för en historiker kanske främst betyder spår av gamla boplatser och vägar; det vill säga hur landskapet brukats historiskt. En landskapsarkitekt däremot ser främst rumslighet, material och rörelser. (Meinig, D. W. 1979)

Ordets historiska definition

Rent språkhistoriskt sett har ordet landskap två betydelser (Olwig, K. R. 2004). I den ena betydelsen syftar landskap till ett överenskommet område, exempelvis landskapsgränser med gemensamma lagar om hur marken ”brukades” (Olwig, K. R. 2004). I den andra betydelsen, som har sitt ursprung i landskapsmåleriet, myntades ordet landskap för att beskriva en bildlig presentation av naturen, ett sceneri där landskapet betraktas från en viss punkt (Barrell, J. 1972). På detta sätt använder människan sig sällan av termen idag, istället använder vi ordet för att hänvisa till nästan vad som helst runt omkring oss. För att ordet ska fungera i kommunikationen mellan landskapsarkitekter eller mellan landskapsarkitekter, andra yrkesgrupper och marknaden skulle tydligare definitioner av ordet underlätta.

Det objektiva och det subjektiva landskapet

När vi tillsammans står och betraktar ett landskap kan vi alltid vara överens om att vi kan se samma element, t.ex. kan där finnas byggnader, vägar, träd och kullar.

Dessa objekt kan vi beskriva för varandra i termer av främst antal, form och färg. Informationen om form, antal och färg ger oss den rent fysiska tolkningen, som är densamma oberoende av betraktaren, den kan vi alltså vara överens om (Meinig, D. W. 1979). Den informationen är en gemensam bas för våra tolkningar, med hjälp av personliga associationer sätter vi sedan ihop denna fysiska information till en helhet (Meinig, D. W. 1979). Detta är en problematik som uppstår varje gång vi talar om ett landskap; alla landskap är komponerade av både det vi faktiskt ser, det objektiva, och våra personliga erfarenheter, det subjektiva.

Landskap är alltså ett ord som ger oss många associationer och är därför svårt att använda objektivt. Dessa associationer kan vara svåra att sätta ord på då de handlar om känslor och tolkningar av vad våra sinnen förnimmer. Att ordet landskap innehåller en subjektiv dimension med många möjliga tolkningar är viktigt att vara medveten om när ordet används i professionella sammanhang. Att identifiera och öka medvetenheten kring de olika synvinklar, värden och erfarenheter vi använder oss av för att tolka ordet landskap är grundläggande för att kunna kommunicera idéer, tankar och kunskap inom landskapsarkitekturen.

Del 3. Landskap som representation

Problematiken med att hänvisa till ett landskap

När vi kommunicerar landskapsarkitektur gör vi det genom representationer. Vi förenklar ständigt det vi ser och känner; dels omedvetet och dels medvetet, då med hjälp av de verktyg vi utvecklat för att kunna begripa och kommunicera det projekt vi arbetar med. Detta innebär att landskapsarkitektur kommuniceras med hjälp av förenklingar.

Landskapet är oftast otroligt komplext och omfattande, det är omöjligt för oss att uppfatta alla dess beståndsdelar. Våra sinnen tar ständigt in så många intryck från vår omvärld att det skulle bli obegripligt för oss om vi uppfattade alla aspekter av den (Olwig, K. R. 2004). För att förstå vår omvärld måste vår hjärna skapa tolkningar av dessa intryck. Dessa tolkningar är representationer och är grunden för att vi kan reflektera kring våra intryck från vår omvärld, ge dem ordning, struktur och mening (Olwig, K. R. 2004). Inom landskapsarkitekturen översätts ofta dessa tolkningar i bild och text.

En representation av ett landskap har en särskild problematik eftersom den avser att sammanfatta en helhet. Denna helhet kan ha olika innebörder beroende på ur vilket perspektiv på landskapet representationen är framtagen. Att sammanfatta helheten vid beskrivning av ett landskap, exempelvis en förort till Stockholm, kan innebära så olika saker som att beskriva en boendemiljö med fokus på de platser man vistas på som boende, eller en stadsbiotop med fokus på habitat för olika växt- och djurarter eller ett skötselområde för gatukontoret där mark- och växtmaterial ska kartläggas.

Ytterligare en problematik ligger i skalan. När vi pratar om landskapet söder om Stockholm kan det både vara ett flygfoto över Årstafältet, en karta av området från Skanstull till Södertälje eller något helt annat. Att hänvisa till ett landskap utan att ange områdets gränser ger inte någon förankring i en given skala utan är ett abstrakt begrepp.

Representationer har format landskapet

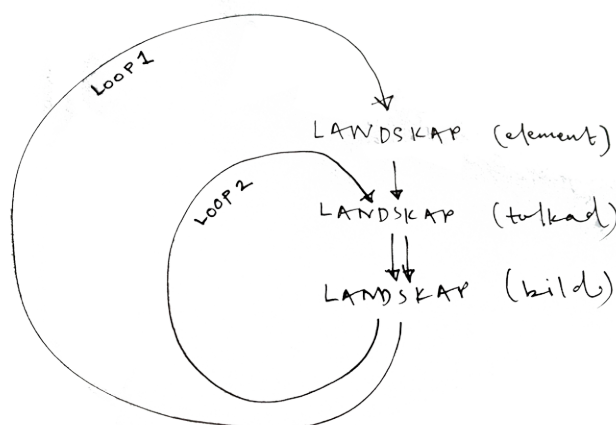
Att representera landskapet med bild och text har varit viktigt ända sedan sjuttonhundratalet, i och med landskapsmålningen började de estetiska formerna av landskapet tolkas och förmedlas som bilder. Dessa bilder var representationer som successivt påverkade utformandet av det verkliga landskapet. De tillägg människan själv gjort i naturen har i många fall inspirerats av landskapsmåleriets geometriska principer då detta var normen för hur ett landskap skulle se ut. De

landskap vi omger oss av idag är alltså påverkade representationer av landskap som i sin tur påverkats av representationer av landskap och så vidare. Det är skälet till varför de bildliga landskapsrepresentationerna kan tyckas överensstämma så väl med det landskap de avses representera. (Barrell, J. 1972)

Ett tydligt exempel på hur representationen påverkar landskapet är det konstruerade landskapet, exempelvis en landskapspark. Dessa parker konstrueras för att överensstämma med estetiska och funktionella ideal, våra föreställningar om hur en landskapspark bör se ut, och är därmed en representation av ett landskap (Cosgrove, Daniels, 1996).

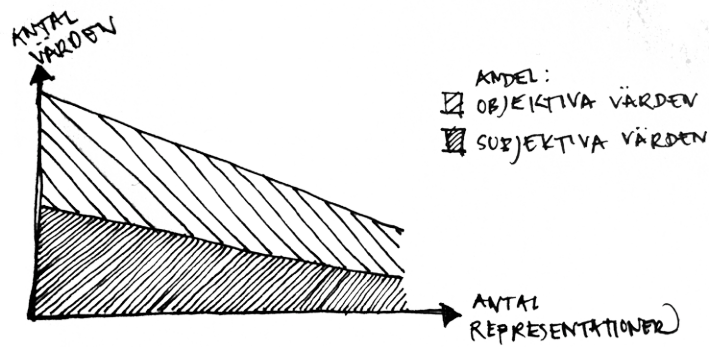
Problematiskt med landskapsrepresentationer

Landskap i vår omgivning är alltså inte bara produkter av representationer, utan blir i sin tur också själva representerade, dvs. representationen formar landskapet som i sin tur representeras av en ny representation. På detta sätt formas landskapet ofta ur sin egen representationsbild, en cirkulär referens där gränsen mellan representationen och det som är representerat med tiden tenderar att suddas ut. När en representation hjälper oss att forma en värld som fungerar och har mening accepteras den och tenderar att bli likvärdig med den värld den representerar. En förståelse för hur representationer formar varandra kan hjälpa oss att begripa hur landskapet har formats historiskt, ett landskap är aldrig en på förhand färdig struktur designad av naturen utan något som människan aktivt format i föreställningar och representationer. (Olwig, K. R. 2004)

Loop 1 visar den cirkulära referens där det fysiska landskapet först tolkas och sedan representeras i en bild för att sedan utifrån bilden forma ett nytt fysiskt landskap.

Loop 2 visar den cirkulära referens där ett landskap representerat i bild tolkas och sedan formar en ny representationsbild av ett landskap.

I den cirkulära referensen minskar antalet förmedlade värden i representationen. Då de subjektiva värdena är svårare att förmedla riskerar de att successivt försvinna.

I denna cirkulära referens riskerar de mer svårdefinierade värdena som inte är lika påtagliga för våra sinnen att successivt försvinna. De värden som vi lätt uppfattar och kan förmedla, i huvudsak de visuella och materiella värdena, lämnas gradvis ett allt större utrymme (Söderström, O. 1996). Exempelvis så är kartor, bilder och andra tolkningar för oss användbara hjälpmedel för att förstå vår omgivning men de representerar endast ett speciellt perspektiv på landskapet. Då representationen tenderar att mer och mer ses som en direkt representation av verkligheten blir detta problematiskt (Söderström, O. 1996; Tuan, Y-F. 1997)

Del 4. Representationer inom Landskapsarkitektur

Representationer styr förslagsarbetet

Ett gestaltningsförslag inom landskapsarkitekturen är en representation av ett tänkt landskap. Förslaget kommuniceras oftast med hjälp av bilder. Bilderna produceras dels när vi försöker förstå den plats vi ska arbeta med, dels när vi kommunicerar under förslagsprocessen och dels när vi ska försöka förmedla det färdiga förslaget. Under förslagsprocessen använder vi oss även av bilder som på samma sätt är framtagna av andra, såsom inspirationsbilder, analysjälpmedel och kartmaterial. De bilder vi använder oss av i landskapsarkitekturen är alltså våra tolkningar av våra intryck eller andras tolkningar av deras intryck.

Då vi producerar bilder gör vi tolkningar och förenklingar av våra tankar för att de ska vara möjliga att kommunicera. Denna process kan delas in i två delar, man kan säga att representationen har en inre och en yttre kraft. Den inre kraften hos representationen gör det möjligt för oss att förenkla den komplexa verkligheten. Den yttre kraften hos representationen hjälper oss att med hjälp av visuella medel övertyga andra om våra idéer. (Söderström, O. 1996)

Då en bild är mindre komplex än verkligheten har den möjlighet att vara övertygande, den är lättare för oss att begripa. Syftet med många av de bilder som produceras inom landskapsarkitekturen är att de ska användas som verktyg för att hjälpa oss att förstå. Detta är något vi lärt oss under vår utbildning och är därför inte alltid helt begripligt för utomstående. Möjligheten att övertyga utomstående med sitt förslag förstärks då vi själva väljer vilken information vi vill kommunicera visuellt (Söderström, O. 1996). Detta gäller också när du kommunicerar med andra landskapsarkitekter; det är alltid den person som producerat bilden som bestämmer vilka faktorer den ska visa.

Olika faktorer styr representationen

En bild har oftast krav på sig att vara säljande och informativ på samma gång. När en bild ska tas fram blir detta problematiskt då det naturligt ligger en möjlighet i att både framhäva och gömma verkligheten i den representation som ska tas fram. Representationsbilden har historiskt sett gått från ett försök att eftersträva en exakt återgivning av verkligheten till att nu för tiden mer betraktas som en egen konstform (Tostrup, E. 1999).

När en bild tas fram till ett förslag så lyfts ofta kvaliteter fram som är extra tongivande. Därmed finns det alltid en risk att representationen gömmer annan information. Detta innebär att de bilder som ska kommunicera förslaget gömmer

information som aldrig delges betraktaren. På detta sätt har vanligtvis bilder i exempelvis publikationer och magasin förändrats, förenklats eller förbättrats, och successivt accepterats (Tostrup, E. 1999). Dessa bilder kan närmast betraktas som en fiktiv verklighet där representationerna är en illusion av verkligheten och inte alls behöver stämma överens med den verklighet de försöker återge (Tostrup, E. 1999).

Landkapsarkitektur skapas utifrån ett register

Under den process då ett förslag tas fram har världen runt omkring oss och dess visuella uttryck en avgörande betydelse. Landskapsarkitektens arbete handlar i många fall om samtida problemställningar och kopplas därmed till rådande ideal inom exempelvis kommunikation och konst. Inspiration och idéer till det nya förslaget hämtar vi framförallt från det vi omger oss av. Omgivningen fungerar som ett register ur vilket vi plockar olika delar som sedan sätts samman till ett förslag (Tostrup, E. 1994).

Detta register är personligt och vi bygger successivt upp det. Det består dels av platser vi besökt, dels omgivningar vi rör oss i dagligen men även av platser vi aldrig själva vistats på utan endast känner genom bilder i tidskrifter, från bloggar och föreläsningar. När vi sedan försöker ta fram ett förslag är det utifrån detta personliga register vi provar nya konstellationer av lösningar. Lösningar som själva ofta förblir representationer då vi sällan får möjlighet att se dessa testade i verkligheten. (Tostrup, E. 1994).

Representationens begränsningar

Bilder är viktiga för oss då de ofta är det mest effektiva sättet att kommunicera landskapsarkitektur. De är lätta att lägga märke till och att ta till sig. Dagligen kommuniceras vi med en mängd bilder från olika delar av världen genom tidningar, tv och internet. När vi ser en bild gör vi ofta automatiskt arkitektoniska associationer vilka sedan ofta läggs till i vårt personliga referensregister. Det vi får veta om platserna vi ser på bilderna är endast de mer objektiva aspekterna, dvs. de ytliga aspekter som bilden förmår visa. Bilden säger oftast ingenting om aspekter som är mer subjektiva såsom platsens innehåll eller om platsens relation till sitt sammanhang (Tostrup, E. 1994). Att vi hela tiden adderar dessa ytliga aspekter till vårt personliga register tenderar att successivt sudda ut de mer subjektiva sociala sammanhangen och istället refererar vi allt mer till för oss objektiva faktorer så som form och material (Tostrup, E. 1994).

Detta kan i många fall leda till att de aspekter av förslaget som går lättare att kommunicera visuellt tenderar att bli viktigare för oss än de mer subjektiva och

svårkommunicerade. Bilden har en alltmer avgörande inverkan på förslagsarbetet där resultatet riskerar att sträva allt mer åt en perfekt visuell återgivning av en fiktiv plats (Tostrup, E. 1994). I dessa fall lyckas förhållandet mellan representationerna och den verkliga världen inte tydliggöras. Faran är att de bilder som idag tas fram i ett förslagsarbete mest blir en samling attraktiv bildkonsumtion som visar en fiktiv värld (Tostrup, E. 1994).

Del 5. Avslutande reflektioner

Som landskapsarkitekter är vi verksamma i en värld uppbyggd av representationer, det vill säga av våra eller andras tolkningar. Ända från det vi fått ett uppdrag till att det är färdigställt så kommunicerar, diskuterar och arbetar vi oss fram med hjälp av representationer. Till och med det den till sist färdigställda landskapsarkitekturen är en representation. Detta kräver att vi är medvetna om att vi verkar i en värld uppbyggd av tolkningar och att vi hela tiden har ett kritiskt förhållningssätt till dessa representationer för att inte fatta fel beslut under processen.

Relationen till den fysiska verkligheten

Den representation som till slut färdigställs i fysisk form är de viktigaste av representationerna, det är den som ska fungera i den fysiska verklighet vi lever och rör oss i dagligen. De representationer vi tar fram under processen skapas utifrån den fiktiva verklighet vi konstruerar projektet i. Att skaffa sig en bra förståelse för hur dessa verkligheter hänger samman är viktigt för att skapa bra landskapsarkitektur. Att exempelvis i en högre utsträckning utvärdera sina färdigställda projekt borde bidra till en ökad förståelse för hur väl processens fiktiva verklighet stämmer överrens med den fysiska verkligheten. Vad skiljer dem åt, vilka värden är tongivande för platsen då den är byggd och hur överensstämmer de med det som förutsågs under processen är exempel på frågor som är viktiga att tänka på. En så bra överensstämmelse som möjligt mellan förslagets fiktiva verklighet och den färdigställda fysiska verkligheten borde vara målsättningen.

Det faktum att det inte är vi själva som anlägger projektet det vill säga omvandlar projektets fiktiva verklighet till en fysisk verklighet är en annan orsak till varför förståelsen för hur dessa hänger ihop är viktig. I detta skede är det förmågan att kommunicera projektets fiktiva verklighet som är avgörande för om anläggningen blir lyckad. Det är viktigt att de representationsbilder som tas fram till den tänkta utformningen tolkas på rätt sätt av anläggare och beställare.

Bildanvändandet inom landskapsarkitekturen

Idag är en stor del av landskapsarkitekturen uppbyggt kring bilder, mycket arbete görs genom att googla kartmaterial och bilder på platsen. Vi arbetar mycket med bilder och ända från det första platsbesöket till presentation av förslaget och färdiga bygghandlingar så använder vi bilden som hjälpmedel för att analysera, begripa och gestalta. Bilden är ett centralt hjälpmedel redan under vår arbetsprocess vilket leder till att vi omedvetet begränsar oss till att skapa landskapsarkitektur främst utifrån de värden som bilden förmår visa.

Under gestaltningsprocessen är det vanligt att använda sig av inspirationsbilder, dessa är ofta bra exempel på hur en bild förmår förmedla subjektiva och objektiva värden. Inspirationsbilderna är alltid tagna ur sitt sammanhang i staden eller landskapet det är alltså enbart det visuella och materiella från den plats som bilden visar som vi låter oss inspireras av under gestaltningsprocessen. Vissa av dessa inspirationsbilder följer sedan ofta med till presentationen av projektet då de istället benämns som referensbilder för den tänkta platsen eller området. Inte heller i denna fas finns utrymme för de mer subjektiva värdena så som de sociala och känslomässiga utan dessa referensbilder fokuserar på vilket materiellt och visuellt uttryck vi tänker oss att det färdigställda projektet kommer att ha. Som Elisabeth Tostrup hävdar i *Mellom erfaring og billedforbruk* riskerar de metoder baserade på bilder som vi idag använder då vi tar fram nya förslag på att främst fokusera på de visuella och materiella värdena som bilden förmår visa.

Bilden är ett effektivt kommunikationsmedel den förmår förmedla förslagets objektiva värden på ett förklarande och attraktivt sätt. Bilden har också förmågan att framkalla känslor hos betraktaren vilka är förslagets mer subjektiva värden. Men då bilden också tolkas subjektivt går det inte att förutse exakt vilka subjektiva värden som olika betraktare kommer att uppfatta i bilden.

De bilder som idag tas fram inom landskapsarkitekturen är förskönade för att framställa projektet på fördelaktigast sätt. Ett projekt innehåller alltid både subjektiva och objektiva värden men de objektiva värdena riskerar att betraktas som viktigare än de subjektiva när projektets bilder är dels de som efterfrågas och får uppmärksamhet.

Vårt sätt att kommunicera

Att det idag lämnas allt mer plats åt de objektiva värdena tror jag har att göra med att dessa objektiva värden är starkt sammankopplade med de metoder vi idag använder för att kommunicera landskapsarkitektur. De visuella och materiella värdena är centrala i bildproduktionen, de är lättare att sätta ord på och lämnas därför företräde då vi kommunicerar landskapsarkitektur. Att hitta ett sätt för att lättare kommunicera även de subjektiva värdena är centralt för att dessa ska kunna ges ett större utrymme inom landskapsarkitekturen.

Att under utbildningen ta upp problematiken kring olika sätt att kommunicera och därmed öka medvetenheten är viktigt för på ett mer kritiskt sätt kunna kommunicera landskapsarkitektur. Du bör som landskapsarkitekt veta vad olika sätt att kommunicera innebär, vilka värden som riskerar att missas och vad bilder har för relation till verkligheten. I själva verket är kunskapen om kommunikationen viktig för att kunna utveckla landskapsarkitekturen. Vi måste förstå varandra på ett nyanserat sätt när vi diskuterar, presenterar saker och ritar, både de subjektiva och objektiva värdena måste ges utrymme annars riskerar många av yrkets utvecklingsmöjligheter att försvinna.

Referenser

- Barell, J. (1972) *The Idea of Landscape and the Sense of Place*. Cambridge. Cambridge University Press. (se sidor 1, 6-7, 26-27, 43-49)
- Cosgrove, D. Daniels, S. (1988) Introduction: iconography and landscape. I: Cosgrove, D. Daniels, S. (1988) *The iconography of landscape: Essays on the symbolic representation, design and use of past environments*. 1-10. Cambridge. Cambridge University Press
- Cresswell, T. (2003) Landscape and the obliteration of practice. I: Anderson, K. Domosh, M. Pile, S. Thrift, N. (2003) *Handbook of Cultural Geography*. 269-282. Trowbridge, Wiltshire. SAGE Publications Ltd. (se sida 269)
- Meinig, D. W. (1979) *The Beholding Eye – Ten Versions of the Same Scene*. I: Meinig, D. W. (1979) *The Interpretation of Ordinary Landscapes*. 35-50. Oxford. Oxford University Press.
- Olwig, K. R. (2004) "This is not a landscape": Circulating reference and land shaping. I: Palang, H. Sooväli, H. Antrop, M. Setten, G. (2004) *European Rural Landscapes: Persistence and Change in a Globalising Environment*. 41-65. Dodrecht. Kluwer Academic Publishers. (se sidor 41-44, 48, 51, 55, 58, 61)
- Söderström, O. (1996) Paper cities: visual thinking in urban planning. I: *Ecumene* (1996) (se sidor 252-253, 270-276)
- Tostrup, E. (1994) Mellom erfaring og billedforbruk. I: *Nordisk Arkitekturforskning* vol 7. (se sidor 16-22)
- Tostrup, E. (1999) *Architecture and Rhetoric – Text and Design in Architectural Competitions, Oslo 1939-1997*. London. Andreas Papadakis publisher. (se sidor 22-28)
- Tuan, Y-F. (1997) *Space and Place – The Perspective of Experience*. Minneapolis. University of Minnesota Press.